

Управління витратами

В статті розглянуті методи управління витратами. Процес впливу на формування витрат являє собою управління витратами, яке можна подати як сукупність економічних, організаційних норм і правил, у межах яких функціонує підприємство. Оперативне прийняття рішень на основі обліку, контролю, аналізу витрат дозволяє працювати підприємствам більш ефективно, тому управління витратами суб'єктів господарювання потребує особливої уваги. Одним з напрямів вирішення цієї проблеми є більш широке застосування нових методів визначення витрат і управління ними.

витрати, методи управління, облік, планування, контроль, аналіз, контролінг, інформаційні потоки, ефективність

Для здійснення господарської діяльності підприємств використовує такі фактори як: виробничі приміщення, засоби виробництва, робочу силу для виконання виробничої діяльності, послуги інших підприємств і організацій. Однак наявність виробничих факторів не гарантує результативну діяльність, не завжди забезпечує отримання прибутку в запланованому обсязі.

Головним завданням кожного господарюючого суб'єкта є формування механізму управління цими факторами. Пошук шляхів результативного використання наявних обмежених ресурсів за допомогою калькулювання, обліку, контролю витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства, лежить в основі будь-якого економічного рішення. Зважаючи на те, що однією з головних причин успішного (або неуспішного) бізнесу є витрати, важливим є визначення як співвідносяться витрати на реалізацію поставленої мети з самим результатом здійснення проекту.

Функціонування суб'єктів господарювання потребує управління витратами, пов'язаними з виробництвом та реалізацією продукції. Фахівці підприємства повинні оперативно приймати рішення на основі обліку, аналізу витрат, які дозволяють працювати з максимальною ефективністю. На більшості підприємств процес управління витратами або не здійснюється взагалі, або здійснюється без будь-яких обґрунтованих, регламентованих методів, що шкодить економічному розвитку підприємства, знижує його динамічність і ефективність. Оскільки витрати на виробництво продукції є постійним і сильним дієвим фактором розвитку виробництва в ринкових умовах, важливим є забезпечення ефективного управління ними.

Важливу роль у розв'язанні низки проблем щодо управління витратами відіграють праці вчених: Бутинця І.О., Валуєва Б.І., Гуцайлюка З.В., Івашкевича В.Б., Пушкаря М.С., Сопки В.В. та інших.

Проте чимало теоретичних та методологічних питань залишаються недостатньо дослідженими і висвітленими у вітчизняній економічній літературі.

Актуальність наукового напрямку, покликаного розв'язувати проблеми управління витратами, зумовлена необхідністю прийняття ефективних рішень в умовах ризику та невизначеності ринкового середовища функціонування підприємств.

Виходячи з зазначеного, метою написання статті є дослідження методів управління витратами, які функціонують в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Система обліку витрат на вітчизняних підприємствах була налагодженою і повністю відповідала вимогам планової економіки. Вона забезпечувала отримання

інформації про витрати, які мали місце в процесі виробництва, проте не стимулювала їх зниження і суттєво не впливала на управління процесом формування собівартості продукції.

Одним з аспектів економічної роботи на діючому підприємстві, яке знаходиться під впливом старих стереотипів господарських підходів, управління витратами підприємства потребує кардинального удосконалення для успішної адаптації до ринкових умов, що є одним з найважливіших напрямів в менеджменті підприємств. Діючі системи управління витратами не змогли протидіяти їх росту, знизити їх непродуктивне витрачання.

Серед найважливіших заходів, пов'язаних з управлінням витратами, є розробка програми зниження витрат на виробництво продукції. Це означає введення режиму економії матеріальних, трудових, енергетичних і фінансових витрат.

В управлінні витратами, тобто при їх плануванні, організації, мотивації, контролі, регулюванні їх рівня необхідна відповідна інформація. Серед джерел такої інформації важливе місце займає управлінський облік. Організація управлінського обліку на вітчизняних підприємствах не регламентується державними органами. Кожне підприємство в залежності від особливостей технології, техніки, організації виробництва і праці, асортименту продукції самостійно розробляє модель організації управлінського обліку.

Управління витратами охоплює сукупність методів, які впливають на структуру і динаміку витрат в сторону їх зниження. Це є одним з дієвих засобів посилення конкурентних позицій вітчизняних підприємств, що є дуже важливим в сучасних умовах господарювання.

Методом обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції називають сукупність прийомів організації документування і відображення в обліку виробничих витрат, які забезпечують визначення собівартості продукції. Застосування певного методу залежить від технології та організації виробництва.

До основних методів, які використовуються на вітчизняних підприємствах належать простий метод, попередільний метод, позамовний метод, нормативний метод.

В сучасний період в системах обліку витрат впроваджуються нові процедури визначення витрат і управління ними, які діють і знаходять все більш широке застосування на підприємствах країн з розвинутою ринковою економікою.

Так, зокрема, метод кращих показників є засобом управління витратами, який базується на співставленні показників підприємства з аналогічними даними інших підприємств.

На першому етапі використання цього методу здійснюється ідентифікація відставань в критичних для підприємства питаннях порівняно з кращими зразками. На наступному етапі виявляються причини відставання і можливості для покращення їх стану. І на останньому етапі розробляються заходи, необхідні для досягнення мети – покращення результатів діяльності до рівня кращих підприємств. Таким чином, сутність цього методу полягає в покращенні показників діяльності підприємства і, зокрема, таких показників як витрати на виготовлення продукції, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства.

Метод запланованих витрат використовуються для визначення рівня максимально допустимих витрат. Використання цього методу здійснюється в такій послідовності:

- на першому етапі встановлюються реальні планові ціни на продукцію;
- на другому етапі визначається розмір прибутку від реалізації продукції;
- на третьому етапі визначаються максимально допустимі витрати.

Метод запланованих витрат дозволяє інтегрувати довгострокову конкурентну стратегію з системою обліку. Це уможливлює перехід до цільового управління витратами. Метод запланованих витрат висуває на перший план не тільки чисті витрати, а і враховує ринкові аспекти, тому його можна віднести до стратегічних засобів управління підприємством.

Застосування методу визначення витрат по процесам є доцільним у випадках, коли мають місце зміни в структурі витрат і відбувається розширення номенклатури продукції, підвищення гнучкості виробництва, тобто відбувається ускладнення виробництва. Під процесами в даному випадку слід розуміти окремі види діяльності, для яких є характерним наявність спільних витрат, які розповсюджуються на всю ієрархію підприємства. Цей метод передбачає розподіл запланованих витрат на окремі величини, які диференціюються по процесам, які мають значний вплив на рівень сукупних витрат підприємства. Послідовна орієнтація на величини, які мають найбільший вплив на формування загальних витрат підприємства покращує можливості інтегрованого управління витратами. Цьому сприяє більш чітке розуміння причин їх виникнення, складання більш точної калькуляції тощо.

Окрім наведених методів управління витратами використовуються і інші. До них належить метод визначення витрат на основі врахування життєвого циклу продукції, який ще називають методом конструювання за витратами. Оскільки на етапі виробництва ступінь впливу на витрати обмежені, доцільно враховувати можливості скорочення витрат на протязі всього життєвого циклу продукції, враховуючи до- і післявиробничі послуги, тобто слід враховувати витрати як на виробництво продукції, так і в структурних підрозділах, які забезпечують виробництво.

Розглянуті методи управління витратами поряд з суттєвими перевагами мають і певні недоліки. Так, метод запланованих витрат має неоднакову ефективність для різних видів діяльності підприємства, використання методу визначення витрат за процесами пов'язано із складністю отримання основних даних, які не можуть бути залучені із традиційних систем калькуляції, що потребує додаткових витрат.

Доцільно для оцінки раціональності витрат застосовувати методику функціонально-вартісного аналізу, відповідно до якого процес прийняття управлінського рішення являє собою вибір між альтернативами варіантів функцій підприємства, а також альтернативами реалізації цих функцій. Вибір функцій підприємства повинен бути зорієнтованим на збереження і розвиток виробництва тієї продукції, яка має поточний, і що дуже важливо, перспективний платоспроможний попит. Відповідно до цього слід виділити товари, роботи, послуги (головну функцію), які потенційно здатні приносити прибуток. Після цього визначається система підпорядкованих головній функції допоміжних, другорядних функцій. Фактичні і потенційно можливі масштаби функцій підприємства оцінюються з точки зору витрат на їх реалізацію.

Такий підхід дозволяє вже на початковому етапі виявити виробництва, які не приносять прибуток, тобто виконання яких функцій дозволяє тільки відшкодувати витрати, або збиткові, нерентабельні функції. В подальшому аналіз і пошук альтернативних варіантів реалізації функцій підприємства, які відповідають критерію можливості збуту і отримання доходу, дає можливість скоротити загальні витрати на функціонування підприємства. На основі аналізу і вибору варіантів підвищення рентабельності підприємства повинна розроблятися програма зниження витрат.

Реалізація обраної стратегії зниження витрат потребує реорганізації самої системи управління витратами в контролінг, який являє собою спеціальну самоврядовану систему методів та інструментів, які спрямовані на функціональну підтримку менеджменту підприємства і, зокрема, фінансового менеджменту, і включає

в себе інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль та внутрішній консалтинг. Більшість фахівців під фінансовим контролінгом розуміють функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень фінансової діяльності підприємства, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством. Тобто, можна зробити висновок, що до складу задач контролінгу входить не тільки безпосередньо сам контроль за втіленням в життя розробленої програми, а і координація управління і його інтеграція в єдину і взаємопов'язану систему прийняття рішень, обліку, економічного аналізу, контролю і організації інформаційних потоків.

Впровадження ефективного контролінгу витрат підприємства потребує на початковому етапі значної роботи пов'язаної з реорганізацією організаційної структури виробництва і управління. Виникає потреба створення центрів відповідальності за витратами, налагодження управління відхиленнями (побудованого на нормативному методі формування витрат). В виробництві такими центрами відповідальності можуть бути стадії виробничого процесу, переділи, технологічні процеси.

Важливим в реалізації програми зниження витрат для підприємств, особливо тих, що знаходяться в складних економічних умовах, є виконання такої функції контролінгу як забезпечення оперативною інформацією про рівень витрат і їх відповідність доходам кожного центру відповідальності. Таким чином, можна зробити висновки, що комплексне управління витратами відіграє важливу роль в забезпеченні ефективності роботи, зростанні прибутку підприємства. Менеджмент в області витрат повинен використовувати всю сукупність методів, які впливають на структуру і динаміку витрат, доцільним при цьому є використання закордонного досвіду.

Список літератури

1. Бородкін О. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов//Бухгалтерський облік і аудит.-2002.-№3.-с.32-42.
2. Контролинг как инструмент управления предприятием//Под ред.Н.Г.Данилочкиной.-М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998.- 279 с.
3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Державного комітету промполітики України від 02.02.2001 р. №47
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р.
5. Сопко В.В., Патрик А.Н. Учет затрат и калькуляция себестоимости продукции в промышленности.-К.: Техника, 1998.- 122 с.
6. Терещенко В.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник.- К.: КНЕУ, 2003.- 554 с.
7. Юровский Б.С. Себестоимость продукции: планирование, учет, анализ.- Харьков: Центр консультант, 2003.- 208 с.

В статье рассмотрены методы управления затратами. Управление затратами можно представить как совокупность экономических, организационных норм и правил, в рамках которых функционирует предприятие. Оперативное принятие решений на основе учета, контроля анализа затрат позволяет работать предприятиям более эффективно. Поэтому управление затратами субъектов хозяйствования требует особого внимания. Одним из направлений решения этой проблемы является более широкое применение новых методов определения затрат и управления ними.

Methods of expenditure management are considered in the article. Expenditure management can be presented as a set of economic, organizing norms and rules in the frames of which an enterprise functions. Operative acceptance of decisions on the basis of account, control, expenditure analysis allows an enterprise to work more effectively. That's why expenditure management of economy subjects requires special attention. One of the directions to solve this problem is wider application of new methods of expenditure management and its control.